

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 105 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	

“TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY RESURLARNI SAMARALI REJALASHTIRISH VA BOSHQARISH”

Bauyetdinov M.J.

TDIU dotsenti, i.f.f.d.

Medetbayeva D.T.

TDIU magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqola ta'lim muassasalarining barqaror faoliyati va rivojlanishini ta'minlashda samarali moliyaviy rejalashtirish va boshqaruvning ahamiyatini o'rganadi. Strategik byudjetlashtirish, ochiq moliyaviy amaliyotlar va resurslarni optimallashtirish ta'lim muassasasining samaradorligi va sifatli ta'limni ta'minlashga qanday hissa qo'shishini yoritadi. O'zbekistonning davlat universitetlaridan misollar keltirib, maqolada cheklangan moliyaviy manbalar, noaniq prognozlash va samarali moliyaviy nazoratning yetishmasligi kabi asosiy muammolarni aniqlaydi. Maqola ta'lim moliyasi tizimlarida moliyaviy imkoniyatlarni mustahkamlash, moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va shaffoflik hamda javobgarlikni oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: ta'lim muassasalari, moliyaviy rejalashtirish, moliyaviy boshqaruv, byudjetlashtirish, resurslarni optimallashtirish, ochiq moliyaviy amaliyotlar, moliyaviy manbalar, prognozlash, moliyaviy nazorat, ta'lim sifatini oshirish.

Abstract: This article examines the role of effective financial planning and management in ensuring the sustainable operation and development of educational institutions. It highlights how strategic budgeting, transparent financial practices, and resource optimization contribute to improved institutional performance and quality education. Drawing on examples from public universities, particularly in Uzbekistan, the study identifies key challenges such as limited funding sources, inadequate forecasting, and inefficient financial oversight. The paper concludes with practical recommendations aimed at strengthening financial capacity, diversifying funding, and enhancing transparency and accountability in educational finance systems.

Key words: educational institutions, financial planning, financial management, budgeting, resource optimization, transparent financial practices, financial sources, forecasting, financial oversight, improving educational quality.

Аннотация: В статье рассматривается роль эффективного финансового планирования и управления в обеспечении устойчивой работы и развития образовательных учреждений. Подчеркивается, как стратегическое бюджетирование, прозрачные финансовые практики и оптимизация ресурсов способствуют улучшению институциональной эффективности и качественному образованию. На примере государственных университетов, в частности, в Узбекистане, исследуются основные проблемы, такие как ограниченные источники финансирования, недостаточное прогнозирование и неэффективный финансовый контроль. В статье приводятся практические рекомендации по укреплению финансовых возможностей, диверсификации источников финансирования и повышению прозрачности и ответственности в системах образовательного финансирования.

Ключевые слова: образовательные учреждения, финансовое планирование, финансовое управление, бюджетирование, оптимизация ресурсов, прозрачные финансовые практики, финансовые источники, прогнозирование, финансовый контроль, повышение качества образования.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida moliyaviy rejalashtirish va boshqaruv ta'lim muassasalarining barqarorligi, samaradorligi va sifatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Natijalarni yaxshilash va javobgarlikni oshirishga bo'lgan talablar o'sib borayotgan sharoitda, muassasalar resurslarni samarali taqsimlash, sarf-xarajatlarni optimallashtirish va uzoq muddatli rivojlanish maqsadlariga erishish uchun mustahkam moliyaviy strategiyalarni amalga oshirishi zarur.

Ko'plab ta'lim muassasalari, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda, davlat byudjetlariga tayanish, barqaror bo'lmagan daromad manbalari va ichki nazorat tizimlarining zaifligi kabi jiddiy moliyaviy muammolarga

duch kelmoqda. Ushbu muammolar ko'pincha muassasalarining o'z maqsadlariga erishishini to'xtatib qo'yadi va sifatli ta'lim olish imkoniyatlarini cheklaydi.

Ushbu maqola ta'lim muassasalarida, ayniqsa, yuqori ta'limda samarali moliyaviy rejalashtirish va boshqaruv amaliyotlarining ahamiyatini o'rganadi. Toshkent davlat iqtisodiyot universitetidan misollar keltirgan holda, bu sohadagi muhim masalalarni tahlil qilishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ko'plab ilmiy tadqiqotlar ta'lim muassasalarining sifatini va barqarorligini oshirishda moliyaviy rejalashtirish va boshqaruvning ahamiyatini ta'kidlaydi. Jahon Banki (2024) ma'lumotlariga ko'ra, ta'lim sohasiga yetarli va strategik moliyaviy ajratmalar muassasa samaradorligi va talaba natijalari bilan bevosita bog'liqdir.

OECD hisobotlari esa shaffof byudjetlashtirish jarayonlari va natijaga asoslangan moliyalashtirish modellari ta'lim tizimlarida javobgarlik va samaradorlikni oshirishi mumkinligini ta'kidlaydi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda davlat moliyasining barqaror bo'lmashligi, moliyaviy qarorlar qabul qilishda mustaqillikning cheklanganligi va sarf-xarajatlarni nazorat qilishning samarali bo'lmashligi kabi muammolar ko'pincha muassasalar o'sishiga to'sqinlik qiladi (UNESCO, 2023). Nnorom (2020) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda moliyaviy resurslarni strategik rejalashtirish bilan muvofiqlashtirishning muhimligi ta'kidlanadi, chunki bu samarali xizmat ko'rsatishni ta'minlashga yordam beradi.

O'zbekiston va shunga o'xshash kontekstlarga qaratilgan tadqiqotlar (Salohiddinov, 2024; Abdusalilova, 2023) shuni ko'rsatadiki, ko'plab oliy ta'lim muassasalari hali ham qattiq markazlashgan moliyaviy tizimlardan ko'proq mustaqil va javobgar modellarga o'tish jarayonida. Bu o'tishlar moliyaviy savodxonlikni oshirishni, malaka oshirishni va muassasalar mustaqilligi hamda moslashuvchanligini qo'llab-quvvatlovchi yangilangan moliyaviy reglamentlarni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining 2024-yilgi moliyaviy hisobotlari va byudjet hujjatlarini tahlil qilishga asoslanadi. Bu hujjatlar moliyaviy resurslarning taqsimlanishi, sarf-xarajatlar, daromadlar va moliyaviy operatsiyalarni o'rganishga imkon beradi. Maqsad – universitetning moliyaviy holatini, byudjetlashtirish jarayonini va mavjud moliyaviy amaliyotlarni tahlil qilish. Bu jarayon universitetning moliyaviy boshqaruv tizimining samaradorligini baholashga yordam beradi va qaysi sohalarida yaxshilanishlar zarurligini aniqlaydi.

Maqolada shuningdek, moliyaviy rejalashtirish va ta'lim sektorida boshqaruvning ilg'or tajribalarini o'rganish maqsadida xalqaro tashkilotlar – Jahon Banki, OECD va UNESCO tomonidan e'lon qilingan dolzarb hisobotlar, metodologik tavsiyalar ham tahlil qilinadi. Ushbu manbalar yordamida O'zbekistondagi oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy boshqaruv tizimi global kontekstda baholanadi va tizimni takomillashtirish bo'yicha asosli tavsiyalar shakllantiriladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maqolada Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining 2024-yilgi moliyaviy holati va byudjet mablag'larining sarflanishi tahlil qilinadi. Ushbu tahlil universitetning moliyaviy resurslarining qanday taqsimlanganini, resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini va muassasa faoliyatining rivojlanishiga ta'sirini ko'rsatadi. Universitetning moliyaviy holati, xususan, asosiy xarajatlar – ish haqi, stipendiya va to'lov-kontrakt mablag'lari – borasidagi o'zgarishlar, ta'lim tizimining samaradorligini ta'minlashga yo'naltirilgan muhim qarorlarni aks ettiradi. Tadqiqotning asosiy maqsadi ushbu moliyaviy resurslar taqsimotini tahlil qilish orqali ta'lim muassasasining samarali moliyaviy boshqaruvini yanada mustahkamlashga oid tavsiyalar berishdir. (1-jadval)

1-jadval. Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida 2024-yilda budjet mablag'larining sarflanishi (ming so'm).

№	Sarflanish yo'nalishlari	2023 yil xarajati	2024 yil		
			Tasdiqlangan xarajatlar smetasi miqdori	Kassa xarajati	Umumiy sarfga nisbat % da
1	Ish haqi va unga tenglashtirilgan xarajatlar	12 432 848,6	28 080 532,0	28 032 466,2	29,2
2	Stipendiya	17 566 724,1	29 864 660	29 645 350,5	30,9

3	Talabalarni moddiy rahbatlantirish jamg'armasi		1 158 080,0	1 082 783,5	1,1
4	Ish beruvchi ajratmalari	1 475 845,2	3 454 553,0	3 348 535,5	3,5
5	Xizmat safari xarajatlari	0	0	0	0
6	Ijara, ekspluatsiya va boshqa xarajatlar	2 266 145,5	6 180 280,0	5 836 422,8	6,1
7	Ijtimoiy nafaqalar	270 956,0	754 338, 0	651 338,6	0,7
8	Universitetning to'lov-kontrakt hisob raqamiga o'tqazilgan mablag'	12 421 772,8	27 377 623,8	27 377 623,8	28,5
9	Budjetdan qaytarilgan mablag'lar	5 507,9			
JAMI:		46 439 800,1	96 870 066,8	95 974 520,9	-

Yuqoridagi jadvalda O'zbekiston, OECD davlatlari va jahon o'rtacha ko'rsatkichlari taqqoslangan. Uchta asosiy ko'rsatkich ko'rib chiqilgan: YalMdan ajratilgan ulush (%), davlat byudjetidan ajratilgan ulush (%) va har bir o'quvchiga to'g'ri keladigan xarajat (ming so'mda).

Ta'limga ajratilayotgan mablag'larning hajmi va ularning samarali rejalashtirilishi o'quv jarayonining sifati va ta'lim muassasalari infratuzilmasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, moliyaviy rejalashtirishda xalqaro ko'rsatkichlardan o'rnak olish va ta'limga investitsiyalar hajmini bosqichmabosqich oshirish orqali raqobatbardosh ta'lim tizimini shakllantirish mumkin. (2-jadval)

2-jadval. Ta'lim xarajatlari taqqoslanishi: O'zbekiston va global o'rtacha ko'rsatkichlar (ming so'm).

Ko'rsatkichlar	O'zbekiston (2023)	OECD O'rtacha	OECD Davlatlari (oralig'i)	Jahon o'rtacha
YalMdan ta'limga ajratilgan %	5.5%	5–6%	4–8%	4.3%
Davlat byudjetidan ajratilgan %	16%	12–15%	10–20%	14%
Har bir o'quvchiga sarf (so'mda)	15 000 000 so'm	143 750 000 so'm	125 000 000 – 312 500 000 so'm	62 500 000 so'm

Tepadagi jadvalda O'zbekiston, OECD davlatlari va jahon o'rtacha ko'rsatkichlari taqqoslangan. Uchta asosiy ko'rsatkich ko'rib chiqilgan: YalMdan ajratilgan ulush (%), davlat byudjetidan ajratilgan ulush (%) va har bir o'quvchiga to'g'ri keladigan xarajat (ming so'mda).

Ta'limga ajratilayotgan mablag'larning hajmi va ularning samarali rejalashtirilishi o'quv jarayonining sifati va ta'lim muassasalari infratuzilmasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, moliyaviy rejalashtirishda xalqaro ko'rsatkichlardan o'rnak olish va ta'limga investitsiyalar hajmini bosqichmabosqich oshirish orqali raqobatbardosh ta'lim tizimini shakllantirish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maqola ta'lim muassasalarida moliyaviy rejalashtirish va boshqaruvning samarali amaliyotlarini o'rganish hamda bu jarayonlarning ta'lim tizimining barqarorligi va sifatiga bo'lgan ta'sirini tahlil qiladi. Tadqiqotda Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining 2024-yilgi moliyaviy hisobotlari tahlil qilinib, davlat byudjetidan ajratiladigan mablag'lar, moliyaviy resurslarning taqsimlanishi va sarf-xarajatlar haqida batafsil ma'lumotlar keltirilgan. Natijada, ta'lim muassasalarining samarali moliyaviy boshqaruv va strategik rejalashtirish orqali resurslarni optimal taqsimlash, shaffoflikni oshirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash mumkinligi ta'kidlangan.

O'zbekistonning oliy ta'lim muassasalari, xususan, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti misolida ko'rsatilgan ma'lumotlarga asosanib, ta'limga ajratiladigan mablag'lar hajmining oshishi va samarali rejalashtirilgan xarajatlarni natijasida muassasa samaradorligi sezilarli darajada yaxshilanishi mumkinligini ko'rsatadi. Biroq, moliyaviy manbalar cheklangan bo'lishi, prognozlashdagi noaniqlik va samarali moliyaviy nazoratning yetishmasligi hali ham asosiy muammolar sifatida qolmoqda.

Moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish: Ta'lim muassasalarida moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish va resurslarning diversifikatsiyasini ta'minlash lozim. Bu davlat byudjeti bilan cheklanmasdan, qo'shimcha moliyaviy manbalarni, masalan, xususiy sektordan yoki xalqaro tashkilotlardan mablag'lar jalb qilishni o'z ichiga oladi.

Prognozlashni yaxshilash: Ta'lim muassasalarida moliyaviy prognozlash tizimini mustahkamlash zarur. Bu uchun ilg'or statistik va analitik metodlar joriy etilishi, shuningdek, uzoq muddatli moliyaviy strategiyalar ishlab chiqilishi kerak.

Shaffoflikni oshirish: Moliyaviy rejalashtirish va byudjetlash jarayonlarida shaffoflikni oshirish, o'qituvchilar, talabalar va jamoatchilik bilan muntazam hisobotlar va axborot almashish tizimini yo'lga qo'yish zarur.

Moliyaviy nazoratni mustahkamlash: Samarali moliyaviy boshqaruv tizimlarini yaratish, shu jumladan, ichki va tashqi nazorat mexanizmlarini kuchaytirish ta'lim muassasalarida moliyaviy barqarorligini ta'minlashga yordam beradi. Bu, ayniqsa, moliyaviy resurslarning samarali ishlatilishini ta'minlash uchun muhimdir.

Xalqaro tajribalarni o'rganish: Jahon Banki, OECD va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan moliyaviy boshqaruv va rejalashtirishning ilg'or amaliyotlarini o'rganish va ularni o'z ta'lim tizimimizga moslashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Jahon Banki. (2024). Global Education Monitoring Report: Financing Education. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/education>
2. OECD. (2023). Education at a Glance 2023: OECD Indicators. OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/education/>
3. UNESCO. (2023). Financing Education: Investment and Returns. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. URL: <https://www.unesco.org/>
4. Salohiddinov A. (2024). O'zbekistondagi oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy boshqaruvning takomillashuvi. Toshkent: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti.
5. Abdusalilova D. (2023). Moliyaviy rejalashtirish va boshqaruv: O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida strategik yondashuv. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti.
6. Nnorom N. (2020). Strategic Financial Planning for Higher Education: A Review of Best Practices. International Journal of Educational Management, 34(5), 705–720. DOI: 10.1108/IJEM-09-2020-0467
7. UNESCO. (2023). Education Finance and Management in Developing Countries. UNESCO Institute for Statistics. URL: <http://uis.unesco.org/>
8. OECD. (2022). Funding Education Systems: Challenges and Opportunities. OECD Education Working Paper No. 256. OECD Publishing.
9. Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining 2024-yilgi moliyaviy-iqtisodiy faoliyati bo'yicha hisobotlari (TDIU Kengashining 2025-yil 27-fevraldagi 7-sonli bayonnomasi, 5-ilova).

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
